

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Op het eerste gezicht lijkt dit een beetje overbodige tekst, deze lezing uit het evangelie volgens Johannes. Tot liefde hoeven we toch amper opgeroepen te worden? In ieder geval sinds het midden van de jaren zestig van de vorige eeuw weten wij al dat *all you need is love* en waarschijnlijk al veel en veel langer. De meeste mensen onder ons hebben met veel genoegen en instemming gelezen dat de meeste mensen deugen en in dat boek vinden wij vele voorbeelden dat wij in eerste instantie liefhebbende mensen zijn. Over de liefde weten wij veel, zo niet alles. Over de liefde raken wij niet uitgepraat en uitgezongen. Welk boek, welke film, welke muziek heeft dit nu eigenlijk niet als thema? Ik kan me zo voorstellen dat menigeen onder u uit die traditie komt waarin verkondigd werd dat de mens slecht was en geneigd zichzelf en zijn naaste te haten. Tot alle kwaad geneigd. En dan, zo kan ik me voorstellen, is het een bevrijding om te horen dat je wel degelijk tot iets in staat bent. En zo is de liefde ons project geworden. Wij zijn daar uitermate vaardig in. In elk zelfhulpboek valt te lezen dat het allemaal begint met de liefde tot en voor jezelf. Dat je goed voor jezelf moet zorgen en daar zijn wij ware meesters in geworden. Natuurlijk strooide de afgelopen tijd roet in het eten maar daarvoor wisten wij precies waar je welk kaasje je waar moest halen. In welk restaurant je vandaag absoluut gegeten moest hebben en beloonden wij onszelf op gezette tijden met bubbeltjes en verse oesters. We namen uitgebreid *me time* en *quality time* en als Jezus ons deze oproep tot de liefde doet, kan dat

rekenen op onze onmiddellijke instemming. Natuurlijk, de liefde! *What else?*

Als Jezus deze woorden tot zijn leerlingen spreekt, is hij eigenlijk al hoofdstukken lang afscheid aan het nemen. Het is ook niet voor niets dat wij deze woorden bij uitstek horen in de periode tussen Pasen, Hemelvaart en Pinksteren. Jezus zal niet langer meer bij zijn leerlingen zijn zoals hij dat voorheen was, in die onmiddellijke, fysieke nabijheid. Hij geeft zijn leerlingen, hij geeft zijn gemeente instructies mee voor het leven in de tussentijd en na die tijd. Hoe zullen zij in deze wereldtijd, mens op aarde zijn? Hoe zullen zij blijven gaan in het spoor van de Messias? Daartoe geeft hij hen instructies. Lessen in de liefde.

Maar nogmaals, waarom? Mogelijk zijn wij in de liefde meer of minder geoefend. Maar we weten er wel alles van. We hebben er tenminste wel beelden bij en proberen die te bereiken. Daarin slagen wij, ook weer soms meer, soms minder. Maar daar hebben wij toch eigenlijk geen instructies voor nodig. Nou ja, af en toe duikt er weer eens een nieuwe liefdesgoeroe op. Vroeger haalden we die nog wel eens uit India, een yogi, een Baghwan. Vandaag willen het nog wel een Canadese psychologen zijn die mannen oproept weer echte mannen te zijn en vrouwen weer echte vrouwen die hun mannen kirrend aanbidden. Tot mijn grote vreugde is hij alweer een tijdje op een zijspoor beland maar nog niet zo lang geleden mocht heel bestuurlijk Nederland al *Tsjakka* roepend en positief denkend over gloeiende kolen lopen. Over de liefde raken wij niet uitgesproken en uitgedacht en weten wij kennelijk toch nog steeds nieuwe invalshoeken te vinden. Maar Jezus spreekt niet over de liefde in het algemeen. Daar weten wij alles van. Daar hoeft Jezus ons niets over te vertellen. Maar Jezus spreekt over zijn liefde in het

bijzonder. En dat is een andere liefde. Dat is de liefde van zijn Vader waarmee Jezus zelf zijn leerlingen weer heeft liefgehad. Het is dus de liefde van de ander die aan ons bestaan vooraf gaat. Deze liefde is dus geen facticiteit. Het behoort dus niet tot onze mogelijkheden. Of als iets wat wij heel kunstig weten te ontwikkelen, alsof er net zoiets als levenskunst, ook liefdeskunst bestaat. En dat leer je dan weer op iets als een School of life, een School of Love dus, en voordat je het weet, zit je weer in een streng eisenpakket waaraan je eigenlijk nooit kunt voldoen, tenzij je voldoende tijd en middelen hebt. En o ja, voordat je het weet, duiken er natuurlijk allerlei goeroes en leraren op die het weten en daar natuurlijk slechts een kleine vergoeding tegenover stellen. Ik herinner mij dat Bhagwan daarin vrij bescheiden was met zijn drieënnegentig Rolls Royces.

De liefde die Jezus gebiedt is oneindig eenvoudiger maar daarmee ook oneindig ingewikkelder. Het is de antwoordende liefde op de liefde die aan jouw bestaan vooraf is gegaan. De grondzetting is de verwondering om de liefde die jij hebt ontvangen. De liefde van de ander voor jou. Jezus introduceert hiermee de ander in jouw bestaan. Hij, zij gaat aan jouw bestaan vooraf en in die liefde moet je blijven. In de relatie, in de verhouding tot de ander.

Dat maakt de liefde dus niet tot een eigen project. Een project waarin je jezelf kunt ontwikkelen of waarin je de keuze hebt aan wie je deze liefde wel of niet kunt geven. De liefde lijkt hier uiteindelijk nog het meest op wat in die klassieke gelijkenis over de barmhartige Samaritaan naar voren komt: uiteindelijk is het het slachtoffer, hij die geholpen wordt, aan wie liefde wordt bewezen, die uitmaakt wie achteraf zijn naaste is geweest. Het woord is dus aan de ander en meer bepaald: aan de

zwakke ander. De ander en de liefde tot die ander staat centraal. 'Blijf', zo luidt de instructie van Jezus, 'blijf in deze liefde van en tot de ander'.

Maar hoe doe je dat? Hoe voorkom je dat dit vervolgens weer heel abstract en daarmee hoogdravend en zeer theoretisch wordt? Jezus verwijst hier eenvoudigweg naar de geboden van God. 'Als gij mijn geboden bewaart, zult ge één blijven met mijn liefde'. De geboden van God, als omheiningen van zijn liefde, bepalen deze liefde dus nader. Maken het concreet en zichtbaar. Zij bepalen de denk -en blikrichting. Zij voorkomen ook dat het weer een zaak van zelfontwikkeling wordt want de geboden stellen bij uitstek het belang van de ander centraal. Hem, haar zul je eren! Aan zijn have en goed zul je niet komen. Desnoods zul je met je leven voor hem instaan, zoals Jezus dat ook zal doen. Hier wordt niet de weg van de zelfopoffering gegaan. Want ook in die zin zegt bijvoorbeeld ook Aristoteles dat er niets mooiers is als iemand die zich voor zijn vrienden opoffert. Dan wordt het toch iets heroïsch. Een bewonderenswaardig project van zelfverwerkelijking. Maar het betekent dat je iets riskeert. Dat je je laat gezeggen door het bestaan van de ander.

En dat doe je niet als slaaf. Maar dat doe je uit vrije wil. Je kiest ervoor. En het lijkt er ook wel op alsof Jezus wil dat het zo gebeurt. Na zijn instructies noemt hij hen niet langer slaven. Omdat dat precies zou betekenen dat er niet voor kan kiezen. Een slaaf doet eenvoudigweg wat zijn meester wil dat hij doet en hij weet ook niet goed waarom en wat zijn meester zou willen. Hij kan daarom maar beter gehoorzamen want anders is hij zijn leven niet zeker. Maar hier staan mensen, autonoom en volwassen, en dat wordt helemaal serieus genomen, hier staan mensen voor de keuze. Wil liefde koesteren voor de ander. Heb elkaar lief!

Ik kan me toch nog voorstellen dat ook mijn betoog hier iets abstracts en theoretisch houdt. Hoe moeten wij deze liefde tot de ander nu concreet voorstellen? Met velen van u, zo denk ik, was ook ik onder de indruk van het verhaal dat de schrijfster Roxane van Iperen bij de afgelopen dodenherdenking hield. Zij is de schrijfster van het veelgelezen boek 't Hooge Nest' en je zou kunnen zeggen dat haar werk er bij uitstek in bestaat om vergeten stemmen en vergeten geschiedenissen weer tot leven te wekken. Ook in haar lezing was daar weer volop sprake van. De aanleiding tot het schrijven van haar boek bestond uit het feit dat zij een huis met een roemruchte geschiedenis ging bewonen en ontdekte dat eigenlijk niemand in haar omgeving daar iets van wist of er het zwijgen toe deed. Zij vond dat deze geschiedenis en bovenal de concrete mensen die in die geschiedenis een rol speelden, weer moest worden gehoord. Hun stemmen moesten weer tot klinken worden gebracht. Haar lezing stond geheel en al in het teken daarvan. Geschiedenis is geen abstracte zaak. Het wordt juist levensgevaarlijk als van concrete mensen wordt geabstraheerd. Dan zijn het groepen, volkeren, gevaarlijk en bedreigend voor de eigen identiteit! Het is juist zaak om het oor te luisteren te leggen bij de stemmen uit het diepe. En die stemmen diepte ze nu juist hoogst concreet in haar lezing op. Niet alleen 'goede' stemmen, dat zou gemakzuchtig zijn. Ook de stem van de verkoper in een modezaak die inventief blijkt in het vervoer van gehandicapten naar het vernietigingskamp. Maar ook de stem van het tienjarige Sinti-meisje dat nog even naar een hond kijkt voordat de deuren van de trein zich sluiten en zij met haar moeder naar Auschwitz wordt weggevoerd. In ieder geval om het toelaten van deze stemmen gaat het. Wellicht volgt iets van liefde of begrip. Misschien zelfs tot de vijand, waartoe Jezus ons oproept. In ieder geval gaat het om een relatie met een mens van vlees

en bloed en dan waag je wat. Het doet pijn. Het schuurt en gist. Je verliest jezelf. Dan ben je bereid om de zekerheden van je eigen bestaan, met inbegrip van al je meningen, je parmantige overtuigingen door het bestaan van de ander te laten ondervragen. Wie weet, wordt het dan iets moeilijker om het algemener te houden en om mensen niet voor vrienden, maar voor groepen in te wisselen. En dan moeten ze weg. Dan wis je ze uit jouw eigen bestaan. Dan spreken ze niet langer meer tot je. Wellicht is dat vriendschap: dat je dat niet wil en dat je dat niet kan. En dat inderdaad dan het gebod is om in deze vriendschap te blijven en de ander te blijven liefhebben.

Amen.